

Η μυθολογία του πολέμου

Σε ένα επεισόδιο της σειράς «Mad Men», ένας βετεράνος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου λέει ότι ο πόλεμος στον Ειρηνικό ήταν κυρίως για το πετρέλαιο. Οι Ιάπωνες επεκτάθηκαν σε όλη σχεδόν την Ασία προς αναζήτηση τέτοιων πρώτων, και ζωτικής σημασίας, υλών.

Αλλά τα ζητήματα αυτά είναι πιο σύνθετα. Οι Ιάπωνες δεν ηττήθηκαν μονάχα επειδή οι Αμερικανοί, κράτος αλλά και πολίτες, επιδόθηκαν σε μια ξέφρενη κούρσα εκσυγχρονισμού της πολεμικής τους βιομηχανίας. Ηττήθηκαν διότι πολεμούσαν για να πεθάνουν. Οι Αμερικανοί πολεμούσαν για να ζήσουν. Η διαφορά είναι αβυσσαλέα. Οι Αμερικανοί δεν υπήρχε ποτέ περίπτωση να στείλουν ανθρώπους σε αποστολές αυτοκτονίας. Τέτοιες πρακτικές αργά ή γρήγορα οδηγούν στη συντριβή αυτού που τις χρησιμοποιεί.

Αλλά δεν ήταν μόνον οι οικονομικές επιδιώξεις της Ια-

πωνίας που την οδήγησαν στον πόλεμο. Ποτέ δεν είναι μόνον πολιτικές ή οικονομικές οι αιτίες πολέμου από καταβολής κόσμου.

Στο βιβλίο του «Μικρή ιστορία του πολέμου» (μτφρ.: Πέτρος Γεωργίου, εκδ.: Πατάκη), ο Άγγλος ιστορικός Τζέρεμι Μπλακ σημειώνει ότι «ο πόλεμος προκύπτει από τη φιλοπόλεμη διάθεση που εκδηλώνεται ως θέληση και ετοιμότητα για μάχη, και όχι επειδή κάποιες παρεξηγήσεις οδηγούν σε ανακριβείς υπολογισμούς αναφορικά με το συμφέρον και την ενδεδειγμένη απόκριση σε μια περίπτωση. Η καταφυγή στον πόλεμο συνιστά εκούσια επιλογή της αβεβαιότητας και των θετικών συνδηλώσεων του ρίσκου, και επίσης οφείλεται σε ατομικές και σε κοινω-

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ

νικές νόρμες, ιδίως αναφορικά με την αρρενωπότητα και τον ανταγωνισμό».

Είναι και κάτι ακόμη: «Η συγκινησιακή φόρτιση, η ίδια η ευχαρίστηση και η ανακούφιση που νιώθουν πολλοί άνθρωποι στη μάχη» είναι ένα στοιχείο που απαντά σε «ευρύ φάσμα πολιτισμικών παραγόντων».

Από τους πρώτους πολέμους που εξετάζει ο Μπλακ είναι αυτός της Τροίας, που διεξήχθη κοντά στα Δαρδανέλια της Τουρκίας, «γύρω στο 1194-1184 π.Χ., την Υστερη Εποχή του Χαλκού». Ένας πόλεμος που «περιβάλλεται από την αχλύ του μύθου», ως γνωστόν. Άλλο μεγάλο κεφάλαιο αυτό, η πολεμική μυθολογία: «Δείχνει σε πόσο μεγάλο βαθμό οι αφηγήσεις μέσω των οποίων οι άνθρωποι αντι-

λαμβάνονταν τον εαυτό τους σχετίζονταν με τον πόλεμο».

Στην Ευρώπη, ήπειρο που έως το 1945 σφυρηλατήθηκε από τον πόλεμο, αυτές οι μυθολογίες έχουν εκλείψει. Όχι όμως σε κουλτούρες όπως η ρωσική ή η τουρκική. Και, για να επιστρέψουμε στην Αμερική, μεταπολεμικά καλλιεργήθηκε ο μύθος της αμερικανικής πολεμικής μηχανής, η οποία θα έπρεπε κάθε τόσο να τίθεται σε λειτουργία για να μη «σκουριάζει». Η Ευρώπη επαναπαύτηκε στην πολεμική πυγμή των Αμερικανών, ώστε να κάνουν αυτοί τη «βρωμοδουλειά» (με Σαντάμ, με ισλαμική τρομοκρατία κτλ.). Όχι τυχαία, η ρωσική επιθετικότητα έφερε τους Ευρωπαίους σε μεγάλη αμηχανία: δεν υπάρχει η διάθεση ή η πρόθεση για πόλεμο πια. Για τον Ευρωπαίο σήμερα, τα ζητήματα επιλύονται αλλιώς. Όχι όμως και για ηγέτες που έχουν το βλέμμα στραμμένο σε «ένδοξα παρελθόντα».